

**XXVIII INTERNATIONAL SYMPOSIUM ON
MODERN TECHNOLOGIES, EDUCATION AND PROFESSIONAL PRACTICE
IN GEODESY AND RELATED FIELDS**

Sofia, 08 - 09 November 2018

**XXVIII МЕЖДУНАРОДЕН СИМПОЗИУМ
“СЪВРЕМЕННИТЕ ТЕХНОЛОГИИ, ОБУЧЕНИЕТО И ПРОФЕСИОНАЛНАТА
ПРАКТИКА В ГЕОДЕЗИЯТА И СВЪРЗАНИТЕ С НЕЯ ОБЛАСТИ”**

София, 08 - 09 Ноември 2018

**АКТУАЛНИ НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ
В АТЛАСИТЕ ПО НОВИТЕ УЧЕБНИ ПРОГРАМИ
ЗА 2018-2019 ГОДИНА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

Венета Коцева (BG)

РЕЗЮМЕ

Направен е аналитичен обзор на издадените у нас учебни атласи по новите учебни програми на Министерството на образованието и науката по „География и икономика” за 7, 8 и 9 клас, „Човекът и обществото” за 3-4 клас и „История и цивилизации” за 7, 8 и 9 клас. Включените в тези атласи карти са анализирани от картографска гледна точка. Изданията са с високо качество на съдържанието и полиграфията на българо-канадската фирма “ДАТАМАП-Европа” ООД. Те са поредния сериозен принос в учебната и атласната картография в България, а също и в националната ни картография като цяло.

I. Въведение.

Още през 2009 г. и 2010 г. моят научно-изследователски и педагогически интерес беше насочен към картографските и учебно-методическите приноси в учебните атласи за началното, прогимназиалното и средното образование у нас [7, 8]. От гледна точка на теорията и методиката на обучението по трите учебни дисциплини - „География и икономика”, „Човекът и обществото” и „История и цивилизации”, при работа със съответните тематични карти и атласи се прилагат т.нар. когнитивни стилове на обучението [8]. За когнитивната област се допуска, че тя е линейно изградена от простото към сложното, от автоматизмите към понятията. От десетилетия у нас е натрупан голям педагогически и методически опит при преподаването по география, икономика и история с помощта на учебните карти и атласи. Тук ще бъдат разгледани картите и атласите, издадени по новите учебни програми от българо-канадската

фирма “ДатаМап-Европа” ООД [9] в София [1, 2, 3, 4, 5 и 6]. Те са поредния сериозен принос в учебната и атласната картография в България, а също и в националната ни картография като цяло. Те са авторско дело на проф. д-р инж. Теменужка Бандрова от Геодезическия факултет на Университета по архитектура, строителство и геодезия. Съавтор на атласите по „История и цивилизации” в историческата им част е гл. ас. д-р Никола Дюлгеров – от Историческия факултет на Софийския университет.

II. Учебни атласи по новите учебни програми на МОН по „География и икономика” за 7, 8 и 9 клас

II. 1. АТЛАС ПО ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА ЗА 7 КЛАС [1].

Фиг. 1. Атлас по „География и икономика” за 7 клас [1]

и Контурни карти по „География и икономика” за 7 клас [4]

Атласът [1] е издаден през 2018 г., с обем от 40 страници, има формат: 31 cm x 24 cm и разглежда Европа, Балкански полуостров и България. Той предоставя богата информация за природата, водите и почвите, климата, растителността и животинския свят, населението, стопанството, транспорта, търговията и туризма, политическа и административна карта, държавно устройство и други теми, които обхващат пълно новата учебна програма за учебната 2018-2019 г. Разработени са и отделни карти на някои европейски държави - Швеция, Великобритания, Франция, Германия, Италия и Русия, както и на представящи Балканския полуостров – Румъния, Сърбия, Гърция и Република Македония. Богатата природна и статистическа информация е съставена и обработена с Географска информационна система (ГИС). Използвани са най-нови статистически данни от Европейската статистическа служба (Евростат) на Европейския съюз (ЕС) и от Националния статистически институт (НСИ) на България за 2016 г. и 2017 г. За по-лесна ориентация в орографията в повечето карти е използван и сенкорелеф.

Атласът [1] съдържа 45 карти и е структуриран в 3 раздела: Европа; Балкански полуостров и България. Първият раздел „Европа“ включва 8 карти на „Стария континент“. Вторият раздел „Балкански полуостров“ съдържа 5 карти на Балканите. Третият раздел „България“ съдържа 14 тематични карти: Географско положение и граници; Релеф и полезни изкопаеми; Климат; Води. Почви; Растителност; Животински свят и защитени територии; Природни области; Екологични проблеми; Население; Административно деление; Земеделие; Добивни и преработващи дейности; Транспортна мрежа и външна търговия; Туризъм. Чрез всички тези карти се постига задълбочено и комплексно онагледяване на учебния материал по „География и икономика“. Всички карти са допълнени професионално и атрактивно чрез многобройни цветни фотоснимки. Целият атлас дава много богата информация и оказва силно естетическо въздействие. Автор е проф. Т. Бандрова. Илюстрациите са дело на Иво Калчев – животни и на Любов Тотева – растения. Рецензент на изданието е проф. д-р Антон Попов – от Геолого-географския факултет на Софийския университет.

Контурните карти [4] по „География и икономика“ за 7 клас са в съответствие с актуализираната учебна програма на МОН. Работата с контурните карти създава навици за изработка на карти, практически проверява и затвърждава знанията на учениците. Разработени са и трите изучавани раздела в 7 клас – Европа, Балкански полуостров и България чрез географско положение, природна, климатична и политическа/ административна карти. За всяка карта са дадени задачи за нейното изработване според указанията в учебната програма. Те могат да бъдат допълвани от учителя. За улеснение на учениците в някои от картите са добавени помощни линии за надписите и сенкорелеф, който им помага за по-добро ориентиране в картата.

II. 2. АТЛАС ПО ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА ЗА 8-9 КЛАС [2].

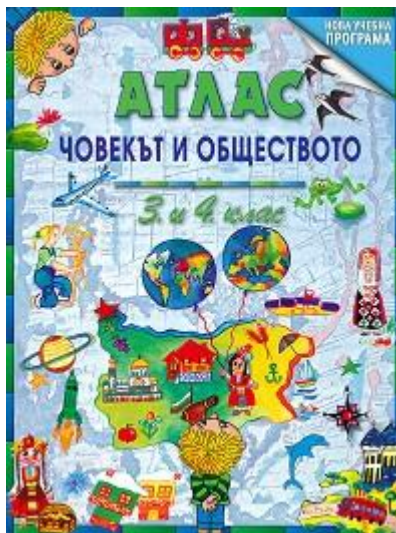
Фиг. 2. Атлас по „География и икономика“ за 8-9 клас [2]

Той е издаден през 2018 г., I-во издание, съдържа над 65 цветни карти, има обем от 65 страници и е с формат – 24,0 cm x 15,5 cm. Картографирането е извършено на базата на актуални статистически и геоданни, като са използвани ГИС. Картният материал е допълнен с многобройни схеми, графики, профили, сателитни снимки, фотографии, картограми, картодиаграми и текст. Атласът [2] съдържа карти, свързани с природата на Земята, природно-ресурсния потенциал, политическата и социално-икономическата организация на обществото, населението, селищата, стопанството, регионите в света и страните в тях. Цветово с фаши са обособени основните 5 раздела:

- **Планетата Земя** – форма и размери на Земята; Обикаляне на Земята около Слънцето; Въртене на Земята около оста ѝ; Часови зони;
- **География на природата** – Геосферен строеж на Земята; Атмосфера и връзки между геосферите; Слънчева радиация; Температура на въздуха; Атмосферно налягане – януари; Атмосферно налягане – юли; Валежи; Синоптични карти; Климатични пояси и области; Климатограми; Соленост на океанската и морската вода; Океански и морски течения; Води на сушата; Хидрограми; Тектонски движения; Земетресения; Почви; Полезни изкопаеми; Природа; Природни зони; Поземлени ресурси; Водни ресурси; Замърсяване на природната среда;
- **География на обществото** – Политическа карта на света; Форми на държавно управление; Индекс на човешкото развитие; Население – средна гъстота; Население – естествен прираст; Население – механичен прираст; Население – възрастова структура; Население – полова структура; Население – религиозна структура; Население – езикова структура; Селища и урбанизация; Брутен вътрешен продукт (БВП); Парични задължения на държавите; Земеделие и риболов; Първичен сектор; Продоволствен проблем; Вторичен сектор; Производство на електроенергия; металургия и машиностроене; Високотехнологично производство; Химическа промишленост и дървообработване; Текстилна промишленост; Хранително-вкусова промишленост; Третичен сектор; Транспорт; Търговия; Туризм; Организация на обединените нации (ООН); Световна търговска организация (СТО); Регионални международни организации; Европейски съюз;
- **География на континентите и страните** – Световни региони; Европа – природа; Европа – политическа карта; Европа – стопанство; Германия; Франция; Русия; Азия – природа; Азия – политическа карта; Северна и Южна Америка; Африка; Австралия и Океания;
- **контурни карти** – Континенти; Сенкорелеф; Граници на държави.

Наред с над 65-те карти в атласа има допълнителна информация с най-нови статистически и други данни в областта на икономиката от 2016 г. и 2017 г. Автор е проф. Т. Бандрова. Рецензент на изданието е проф. д-р Антон Попов – от Геолого-географския факултет на Софийския университет.

III. Учебен атлас по новата учебна програма на МОН по „Човекът и обществото” за 3-4 клас [3]

Фиг. 3. Атлас по „Човекът и обществото” за 3 и 4 клас [3]

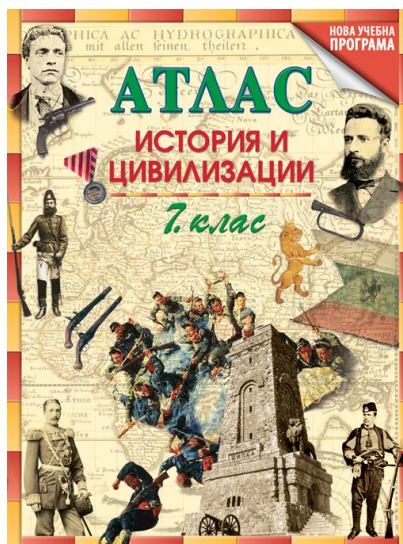
Атласът [3] допринася за усвояване и онагледяване на уроците по учебния предмет „Човекът и обществото”. Структуриран е в две части - географска и историческа, с лесни за разбиране карти, като е взета предвид детската възраст на ползвателите ѝ. Разработените теми за посоките на света, условните знаци и цветовете на картата спомагат за усвояването на картографските елементи, както и за четенето и разбирането на картите. Историческите карти следват логическата и историческата последователност на изучаваните теми в 3 и 4 клас. Те са свързани с богатата история на българската държава. В атласа има страници с поставени задачи, чието изпълнение задълбочава и затвърждава знанията, развива пространственото мислене и улеснява усвояването на преподавания материал от учениците в начален курс. Страниците с линии на времето улесняват проследяването и запаметяването на историческите събития, изучавани в двата класа. В дизайна са съчетани детски рисунки, снимки и илюстрации на художници.

Съдържанието обхваща следните теми и карти: Карта на света; Условни знаци. Цветове върху картата; Европа; Балкански полуостров; България; София - столица на България; Природо-географска карта; Стопански дейности; Растения и животни; Природни и културни забележителности; Защитени територии и обекти; Наследство от Траките; Прабългари и славяни; България при хан Аспарух и хан Тервел; България при хан Крум и наследниците му; Християнска България; Златният век на България; България при цар Самуил; Асеновци; Падане на България под османска власт; Българите в Османската империя; Делото на Левски; Априлското въстание 1876 г.; Българите в Руско-турската война 1877-1878 г.; България след Освобождението; Съединение, 1885 г.; Независимост 1908 г.; Балканска война 1912-1913 г.; Междусъюзническа война 1913 г.; България през Втората световна война; Етносите в България; Задача по история за 3-ти клас; Линия на времето за 3-ти клас; Линия на времето за 4-ти клас;

Задача по история за 4-ти клас; Задача по география. Автор е проф. Т. Бандрова; учител-консултант – Светлана Огнянова. Илюстрациите са дело на Любов Тотева и Иво Калчев. Детските рисунки са предоставени от Школата по рисуване „Спектър”.

IV. Учебни атласи по новите учебни програми на МОН по „История и цивилизация” за 7, 8 и 9 клас

IV. 1. АТЛАС ПО „ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИЯ” ЗА 7 КЛАС [6].

Фиг. 4. Атлас по „История и цивилизация” за 7 клас [6]

Атласът [6] разглежда българската история от началото на Възраждането до началото на XXI век. В 38 бр. карти хронологично са разгледани борбите, постиженията и развитието на българите, териториалните промени на страната и др. Съдържанието е разделено в 4 теми: Българско възраждане, XVIII-XIX век; България от Освобождението до края на Втората световна война; България след Втората световна война до 1989 г.; България след 1989 г. Атласът [6] завършва с хронология на най-важните събития от периода. Картите са разработени въз основа на най-новите исторически изследвания и данни. За по-лесна ориентация на учениците в орографията и тук е използван сенкорелеф. Страниците в атласа са допълнени с над 100 изображения – портрети на исторически личности, снимки, детайли от картини, онагледяващи картографираните исторически събития. Автор на атласа в част „История” е гл. ас. д-р Никола Дюлгеров – историк от Софийския университет; автор на част „Картография” – проф. Т. Бандрова. Рецензент на изданието е гл. ас. д-р Владимир Станев – историк от Софийския университет.

IV. 2. АТЛАС ПО „ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИЯ” ЗА 8-9 КЛАС [5].

Фиг. 5. Атлас по „История и цивилизация” за 8-9 клас [5]

Атласът [5] разглежда историята на Европа и света от Великите географски открития до началото на XXI век. В 66 бр. карти хронологично са представени най-важните исторически събития, процеси, териториални промени и други факти от разглеждания период. Съдържанието е разделено в 6 теми: Началото на Новото време, XVI-XVII век; Векът на Просвещението, XVIII век; Векът на национализма, XIX век; Балканите през XIX и началото на XX век; Светът от началото на XX век до 1945 г.; Светът след 1945 г. Картите са разработени въз основа на най-новите исторически изследвания и данни, като са използвани ГИС. Автор на атласа в част „История” е гл. ас. д-р Никола Дюлгеров – историк от Софийския университет; автор на част „Картография” -проф. Т. Бандрова.

V. Заключение

Считам, че със своите високи картографски, информационни и естетически качества всички разгледани по-горе атласи са наистина полезни за работата на учители, ученици и дори на техните родители. Темите в атласите са разработени задълбочено и дават възможности за подробни анализи, натрупване и систематизиране на знания, оценяване на географската, икономическа и историческа информация, картографирана в атласите. Българските учебни атласи, издавани у нас през последните 15-20 години от българо-канадската фирма “ДАТАМАП-Европа” ООД [9], са напълно сравними с подобни учебни атласи, издавани в други европейски страни. Те са на същото високо съдържателно и полиграфично ниво, което е безспорен принос на техните автори и издателство – факт, който беше изтъкнат още през 2009 г. в [7].

Анализираните тук нови учебни атласи са вид комплексни атласи, които обобщават най-нови знания и факти в областта на човешката история и цивилизация, икономическата

статистика, физическата и политическата география. Тези издания биха събудили огромен интерес не само у учениците, а и у широк кръг любознателни читатели, ползватели, специалисти в различни области, правителствени и неправителствени организации, особено като се има предвид липсата дори на Национален атлас на Р България от 1973 г. досега. От гореизложеното е видно, че за изработването на всеки учебен атлас са използвани съветите, идеите, трудът и опитът на различни специалисти: учители, университетски преподаватели, експерти от МОН, инженери-картографи, ГИС специалисти, художници, аниматори, дизайнери. Стремещт на авторите и на издателя е реализиран: те са предоставили на българския учебен и културен пазар висококачествени и модерни картографски продукти, и то на цени, които са наистина достъпни за всички потенциални ползватели.

ЛИТЕРАТУРА

1. Бандрова Т. (2018) Атлас по география и икономика за 7. клас, нова учебна програма, ДатаМап Европа ООД, ISBN 978-954-519-065-0, 40 стр.
2. Бандрова Т. (2018) Атлас по география и икономика за 8-9. клас, нова учебна програма, ДатаМап Европа ООД, ISBN 978-954-519-064-3, 40 стр.
3. Бандрова Т. (2018) Атлас по човекът и обществото за 3. и 4. клас, нова учебна програма, ДатаМап Европа ООД, ISBN 978-954-519-067-4, 32 стр.
4. Бандрова Т. (2018) Контурни карти по география и икономика за 7. клас, нова учебна програма, ДатаМап Европа ООД, ISBN 978-954-519-069-8, 15 стр.
5. Дюлгеров Н. Бандрова Т. (2018) Атлас по история и цивилизация за 8.-9. клас, нова учебна програма, ДатаМап Европа ООД, ISBN 978-954-519-068-1, 80 стр.
6. Дюлгеров Н. Бандрова Т. (2018) Атлас по история и цивилизация за 7. клас, нова учебна програма, ДатаМап Европа ООД, ISBN 978-954-519-066-7, 40 стр.
7. Коцева В., Нови приноси в учебната атласна картография в областта на историята и цивилизацията, сп. Геодезия, картография, земеустройство, бр. 3-4, 2009, с. 22-24.
8. Коцева В., Нови приноси в учебната атласна картография в областта на географията и икономиката, С., сп. Геодезия, картография, земеустройство, бр. 1-2, 2010, с. 24-30.
9. www.datamap-bg.com, ДатаМап Европа, официален сайт.

АВТОР:

доц. д-р инж. Венета Коцева

Лесотехнически университет;

Е-адрес: v_kotseva@abv.bg